

Asia: VN/17850/2022

Lausuntopyyntö Ikäohjelmaa koskevasta valtioneuvoston periaatepäätöksestä

Osio 1: Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät tavat toteuttaa ikääntymiseen varautumista? Ota kantaa asteikolla samaa mieltä – jonkin verran samaa mieltä – jonkin verran eri mieltä – eri mieltä.

Vastuu ikääntymiseen varautumisesta on kunnilla ja hyvinvointialueilla

-

Kolmannella sektorilla on merkittävä rooli ikääntymiseen varautumisessa

-

Ihmisten omaa vastuuta ikääntymiseen varautumisessa tulee jatkossa kasvattaa

-

Ikääntymiseen varautuminen edellyttää kansallisia poliittisia linjauksia ja päätöksentekoa

-

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on tärkeää ikääntymiseen varautumisessa

-

Teknologialla on keskeinen rooli ikääntymiseen varautumisessa

-

Ikääntymiseen voidaan varautua hyödyntämällä väestön ikääntymisen mahdollisuuksia ja iäkkäiden omia voimavaroja

-

Osio 2: Arvioi läpileikkaavien teemojen tarkoituksenmukaisuutta

Iäkkäiden henkilöiden osallisuuden, itsemääräämisoikeuden ja voimavarojen vahvistaminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla

-

lääkkäiden henkilöiden yksilöllisten ominaisuuksien ja tarpeiden sekä iäkkään väestön moninaisuuden parempi huomioiminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla

-

Ikääntymiseen liittyviin asenteisiin vaikuttaminen ja sukupolvien välisten suhteiden syventäminen

-

Kerättävän tiedon luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden parantaminen, toimintakäytänteiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen ja indikaattoreiden määrittely toiminnan laadun varmistamiseksi

-

Väestön ikääntymiseen liittyvien mahdollisuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti läpileikkaavia teemoja koskien

Näiden teemojen merkitys ohjelman kokonaisuudessa jää epäselväksi.

Osio 3: Arvioi vaikuttavuustavoitteisiin kytkeytyvien tarkempien tavoitteiden ja toimenpiteiden täsmennyksen tarvetta

Ikääntymiseen varautuminen aloitetaan keski-ikässä ja sitä jatketaan eläkkeelle siirryttäessä (sekä omana että yhteiskunnan toimintana)

-

Erilaisilla ratkaisuilla ja joustoilla varmistetaan entistä pidemmät työurat ja ehkäistään ikäsyrrjintää työelämässä

-

Ikäihmisten palveluissa työskentelevän henkilöstön osaamista, työ- ja toimintakykyä ja jaksamista sekä alan vetovoimaa on parannettu

-

Työhyvinvoinnin kehittäminen on integroitu palvelutoiminnan ja hoidon laadun kehittämiseen sekä omavalvontaan ja sen vaikutuksista kerätään systemaattisesti tietoa organisaatioista ja kansallisesti tiedolla johtamisen tueksi

-

Olemassa oleva lainsäädäntö ja lainsäädännön muutokset tukevat tavoitteiden saavuttamista ja kulkevat mukana huomioiden eri palvelut ikääntyneiden palveluissa

-

Vahvistetaan esihenkilöiden ja työyhteisöjen osaamista ja ymmärrystä moninaisuuden huomioon ottamisesta ja johtamisesta valmentavan johtamisen keinoin, jonka myötä ikäihmisten palveluissa voidaan tehdä yhä useammin työtä yhteisöohjautuvasti.

-

Kehitetään ja tutkitaan, miten työhyvinvoinnin kehittäminen parhaiten integroidaan palvelutoiminnan ja hoidon laadun kehittämiseen sekä toimintayksiköiden omavalvontaan, tavoitteena ikäihmisten palveluissa työskentelevien työkuormituksen pysyminen hallinnassa.

-

Kerätään systemaattisesti tietoa työhyvinvoinnista organisaatioista ja kansallisesti tiedolla johtamisen tueksi

-

Vastataan työelämän ja ikääntyvien työikäisten osaamistarpeisiin edistämällä jatkuvaa oppimista työpaikoilla ja vapaa-ajalla

-

Ikäihmisten palveluissa tutkitaan ja kehitetään sekä otetaan käyttöön uudenlaisia toimintamalleja moniammatillisuuden lisäämiseen ja uramalleja ammatillisen osaamisen vahvistamiseen

-

Osallistetaan henkilöstöä toiminnan kehittämiseen ja levitetään parhaita käytäntöjä valtakunnallisesti

-

Tehdään yhteistyötä poikkihallinnollisen, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden -ohjelman sekä TYÖ2030 –ohjelman kanssa

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen: Ikääntyvien työikäisten työkyky on parantunut ja työurat ovat pidentyneet kokonaisuudesta:

- ”Työikäisiä” ei määritellä, mutta voi arvata tarkoitettavan alle 65-vuotiaita. On kuitenkin hyvä syy kysyä, eikö tällainen ”työikäisten” määritelmä jo ole vanhentunut, kun yhä useampi on töissä 65. ikävuotta pidemmälle.

- Olisi hyvä, jos olisi mainittu myös vanhustyössä jaksamista estävät tekijät, jotka ovat toistuvasti tulleet esiin tutkimuksissa: liian vähäinen työntekijöiden määrä yhä huonokuntoisempia asiakkaita hoidettaessa ja tästä johtuva kohtuuton kuormitus, omaan työhön liittyvien vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen ja eettiset pulmatilanteet, sekä liian alhaiseksi koettu palkka. Ohjelmassa luetellut muut asiat ovat sinänsä hyviä, mutta ilman näiden työolosuhteiden tärkeimpien ongelmien ratkaisemista, ohjelman toimenpiteiltä ei voi odottaa suuria vaikutuksia.

Kröger, Teppo, Van Aerschot, Lina & Mathew Puthenparambil, Jiby (2018) Hoivatyö muutoksessa. Suomalainen vanhustyö pohjoismaisessa vertailussa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, YFI-julkaisuja 6.

Olakivi, Antero, Van Aerschot, Lina, Mathew Puthenparambil, Jiby & Kröger, Teppo (2021) Ylikuormitusta, lähijohtajan tuen puutetta vai vääränlaisia tehtäviä: miksi yhä useammat vanhustyöntekijät harkitsevat työnsä lopettamista? Yhteiskuntapolitiikka 86 (2), 141–154.

Työperäisestä maahanmuutosta hoitoalalla:

- Hoitoalan moninaistumisen ongelmista on Suomessa saatavilla laaja yhteiskuntatieteellinen tutkimuspohja, jossa valotetaan moninaisia sosiaalisesti kestäättömiä ilmiöitä, joita asiaan liittyy (Näre 2013, Olakivi 2018, Vaittinen ym. 2022). Tämän tutkimuksen huomioiminen tarkoittaa organisaatioista riippumatonta valvontaa, jolla voidaan puuttua työsyRJintään sekä edistää ulkomaisen ja ulkomaalaistaustaisen työvoiman hyväksikäytön torjuntaa vanhuspalveluissa ja ylipäättään hoito- ja hoiva-aloilla (ks. Pekkarinen ym. 2021, Raunio ym. 2022).

Näre, L. (2013). Ideal workers and suspects: Employer's politics of recognition and the migrant division of care labour in Finland. Nordic Journal of Migration Research.

Olakivi, A. (2018). The relational construction of occupational agency: Performing professional and enterprising selves in diversifying care work.

Pekkarinen, A. G., Jokinen, A., Rantala, A., Ollus, N., & Näsi, R. (2021). Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa.

Raunio, M., Ahvenainen, T., & Vanhanen, S. (2022). Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy: Viranomaistyön tuen tarpeet ja tietokatveet.

Vaittinen, T., Sakilayan-Latvala, M., & Vartiainen, P. (2022). Filipino nurses as enablers of the future welfare state: the global commodity chains of producing racialized care labour for ageing Finland. In Nationalism and Democracy in the Welfare State (pp. 184-208). Edward Elgar Publishing.

lääkäiden toimintakyky ja osallisuus ovat vahvistuneet siten, että aktiivisten, toimintakykyisten elinvuosien määrä on kasvanut

-

Uudet toimintatavat tukevat ja motivoivat iästä väestöä terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä kuten liikunnan, mielen hyvinvoinnin, kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden edistämässä ja ravitsemuksen parantamisessa

-

Panostamalla riskiväestöjen varhaiseen tunnistamiseen ja kohdentamalla heille ennaltaehkäiseviä toimia, on vähennetty toimintakyvyn laskua ja sairastavuutta, erityisesti muistisairauksia

-

lääkäiden toimintakyvyn kehittäminen, suositukset ja toimenpiteet perustuvat näyttöön perustuvaan tietopohjaan

-

lääkkäiden osallisuus ja itsemääräämisoikeus ovat vahvistuneet

-

Jatketaan hyvien ja toimivien toimintamallien käyttöönottoa ja kehittämistä iäkkäiden toimintakyvyn tukemisessa, esimerkiksi elintapaohjauksen, liikunnan, ravitsemuksen, mielen hyvinvoinnin, kulttuurihyvinvoinnin ja kansalaistoiminnan alueilla

-

Jatketaan arviointi-, toteuttamis- ja levittämismallien kehittämistä

-

Kehitetään ja otetaan käyttöön toimivia käytänteitä hyvinvointialueiden ja kuntien toteuttamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) toiminnan ja kuntien muun toiminnan sekä kolmannen sektorin välisen yhdyspintatyön ja yhteistyön parantamiseksi

-

Kehitetään ja otetaan käyttöön iäkkäiden henkilöiden osallisuutta parantavia toimintakäytänteitä palveluissa ja muussa toiminnassa

-

Rakennetaan näyttöön perustuvaa tietopohjaa, jonka avulla saadaan luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa väestön ikääntymiseen varautumisessa ja taloudellisen kestävyysvarmistamisessa (esim. RAI – mittariston laajempi hyödyntäminen, laatuindikaattorit, Active Ageing Index (AAI)).

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen läkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään kokonaisuudesta:

- Ilmaisu ”väestön huoltosuhde heikkenee” (s. 20) on ikäsyryjä, sillä se esittää lapset, nuoret ja ikääntyneet kansalaiset muita kansalaisia vähempiarvoisina.
- Tutkimukset osoittavat, että ikäihmisten ikäryhmäkohtainen toimintakyky on hieman parantunut. Sairauksien määrä sen sijaan on kasvanut. Tärkeää on huomata, että toimintakykyisten elinvuosien lisääntyminen ei tarkoita, että toiminnanvajavuuden kanssa vietetyt elinvuodet vähenisivät. Mitä pidempi on elinikä ja siis mitä korkeampi kuolinikä, sitä enemmän on toiminnanvajavuutta ja hoivan tarvetta elämän viimeisinä vuosina. Sekä suomalaiset että kansainväliset tutkimukset osoittavat tämän, ja hoidon tarpeen kasvun, yksiselitteisesti.
- ”Tietyn kronologisen iän merkitys terveyden ja toimintakyvyn kannalta on toinen kuin aikaisemmillä sukupolvilla”. Tätä lausetta on vaikea tulkita. Ikäryhmäkohtainen toimintakyky on siis hieman parantunut, mutta viime aikoina ei ole merkkejä ikäihmisten sairastavuuden tai koetun terveyden paranemisesta ajassa. Olennainen asia on, että vaikeiden, toiminnanvajavuutta ja avuntarvetta aiheuttavien sairauksien, erityisesti dementian, ja samalla toiminnanvajavuuksien, esiintyvyys nousee lineaarisesti ikävuosi ikävuodelta. Tämä todetaan ohimennen sivulla 24. Toimintakykyä ylläpitävien toimien tärkeys on suuri ja hyvä että se mainitaan. Maininta jää kuitenkin

epämääräiseksi: mitä ne toimet olisivat? On uskottavaa, että oikeilla toimilla toimintakykyä voidaan ylläpitää pidempään. Se biologisen vanhenemisen lainmukaisuus, että hyvin pitkän elämän eläneen ihmisen viimeiset elinvuodet yleensä ovat raihnaisia ja apua tarvitsevia, on kuitenkin pysyvä.

Julkinen sektori tunnistaa ja mahdollistaa vapaaehtoistoiminnan yhteiskuntaa ja vapaaehtoisia hyödyttävällä tavalla

-

Kunnat ja hyvinvointialueet vakiinnuttavat toimintaansa rakenteita, jotka edistävät ja aktivoivat paikallisen ja alueellisen tason vapaaehtoistoimintaa

-

Julkinen sektori on selvittänyt erilaisia vaihtoehtoja, miten vapaaehtoistoimijoille voidaan tarjota tukea niiden hallinnollisissa asioissa

-

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on lisännyt ikääntyvien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

-

Vapaaehtoistoiminta on edistänyt ikääntyvien terveyttä ja hyvinvointia

-

Jatketaan vapaaehtoistoiminnan asemaa edistävien rakenteiden levittämistä kuntatasolla aiemmin toteutetun kehittämistyön pohjalta

-

Selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön valtakunnallinen ratkaisu kansalaistoimijoiden tukemiseksi niiden hallinnollisissa asioissa (mm. talousosaaminen, yhdistysten perustaminen ja rahoitushaut)

-

Selvitetään, mallinnetaan ja jalkautetaan vapaaehtoistoimintaa koordinoivien tahojen toimintaan erilaisia vaihtoehtoja vapaaehtoistoimijoiden uudistumisen tukemiseksi

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Vapaaehtoistoiminnalla on vakiintunut asema ikääntyvässä yhteiskunnassa - kokonaisuudesta

- Vapaaehtoistoiminnan tukeminen on kaikin tavoin kannatettavaa. On kuitenkin merkkejä siitä, että etenkin pitkäjänteisempään vapaaehtoistyöhön sitoudutaan entistä vähemmän. On muistettava, että vapaaehtoistoiminta on vapaaehtoista toimintaa, eikä sitä voida kohdella sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän osana.

- Vähemmistöryhmille suunnatussa vapaaehtoistoiminnassa vähemmistöjen omassa piirissä toimivat tai niihin verkottuneet järjestöt ovat erityisen menestyksekkäitä (esim Asikainen 2021). Niillä on todennäköisesti paremmat edellytykset kuin enemmistöä edustavilla järjestöillä välttää suomalaisessa integraatiotoiminnassa varsin yleiset holhoavat lähestymistavat.

Asikainen, A. (2021). The role of atmosphere in negotiations of groupness: A study of a meeting place for older Russian-speaking migrants. *Journal of Intercultural Studies*, 42(4), 478-493.

Teknologian hyödyntäminen ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä hoidon ja huolenpidon tukena on lisääntynyt. Teknologiset ratkaisut sisältyvät luontevana osana ikääntyvän henkilön omasta hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä huolehtimiseen sekä palvelujärjestelmään.

-

lääkkäät pystyvät hyödyntämään itsenäistä arkea tukevaa teknologiaa oman hyvinvointinsa, terveytensä ja toimintakykynsä parantamiseksi.

-

Yhteiskunta tukee ikääntyneiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää itsenäistä suoriutumista tukevaa teknologiaa.

-

Teknologian hyödyntäminen on lisännyt ammattilaisten työhyvinvointia.

-

Asenteet teknologian käyttöön ovat myönteisiä. Ammatillaiset, ikäihmiset ja heidän omaisensa ovat mukana teknologian kehittämisessä ja käyttöönotossa.

-

Analytiikan ja tekoälyn käyttö suurten tietomassojen hyödyntämisessä on parantanut toiminnan kustannusvaikuttavuutta, laatua ja läpinäkyvyyttä. Tietojen käyttö on eettistä ja tietoturvasta ja –suojasta on huolehdittu.

-

Suomi on ikätekniikan kehittämisen ja hyödyntämisen mallimaa ja kokemuksiamme sekä osaamistamme hyödynnetään laajasti maailmalla. Teknologian vienti on luonut hyvinvointia Suomeen esimerkiksi työpaikkoina, investointeina ja uusina ratkaisuin.

-

- **Jatketaan teknologian hyödyntämistä aiemman kehittämistyön pohjalta, sisältöinä:**
 - **Autetaan iäkkäitä löytämään ja hyödyntämään itselleen sopivia teknologioita, jotka tukevat itsenäistä kotona asumista, omasta hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä huolehtimista sekä omaehtoista sosiaalista kanssakäymistä.**
 - **Kehitetään teknologian hyödyntämismahdollisuuksia palvelujärjestelmässä**
 - **Kootaan erilaiset iäkkäiden palvelut yhteen toimivien alustaratkaisujen ja kokonaisarkkitehtuurien avulla sekä ratkaisuja yhteen sovittamalla. Arvioidaan mahdollisuudet sisällyttää kokoaville alustoille myös itse hankittua teknologiaa.**

- Hyödynnetään teknologian käytöstä kertyvää tietoa sekä hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämässä että palvelujärjestelmässä
- Kehitetään hankintaprosesseja siten, että hankittavien teknologisten ratkaisujen vaikuttavuus, potilasturvallisuus, käytettävyys ja sujuva käyttöönotto varmistetaan

-

- **Otetaan käyttöön ikätekniikan kansallinen koordinaatiomalli:**

- Kootaan ja jaetaan tietoa vaikuttavista toimintamalleista ja käytännöistä sekä tuetaan niiden kehittämistä, käyttöönottoa ja seuranta.
- Arvioidaan ikätekniikaratkaisujen vaikuttavuutta ja kustannushyötyjä sekä kootaan tieto Digi-HTA-menetelmällä arvioiduista ratkaisuista.
- Edistetään myönteistä asennetta teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen, jotta hyvät käytännöt saadaan leviämään.
- Ohjataan alueita ja organisoidaan vertaisoppimista sekä edistetään verkostomaista kansallista ja alueellista yhteistyötä eri toimijoiden kesken tukemaan teknologian käyttöönottoa laajasti eri alueilla
- Edistetään ikätekniikan toimintamallin kaupallisia ja kansainvälisiä mahdollisuuksia mm. selkiyttämällä koordinaatiota palvelujärjestelmän ja muun rahoituksen välillä.

-

- **Käyttäjälähtöisyyden edistäminen:**

- Varmistetaan ikääntyneille, omaisille ja ammattilaisille digitaalisen ja jatkuvan teknologisen oppimisen keinoin valmiudet käyttää koko ajan kehittyvää teknologiaa
- Varmistetaan ikätekniikaratkaisujen tietosuoja ja –turva sekä potilasturvallisuus ja kyberturvallisuus
- Huolehditaan yksityisyyden suojasta, eettisyydestä ja vastuullisuudesta
- Tuetaan ikäihmisten osallistumista käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Tekniikka on lisännyt hyvinvointia kokonaisuudesta

- Tavoite on tärkeä. Liian vähäiselle huomiolle kuitenkin jää, että nykyisellään palvelujen digitalisoitumisella on suuria syrjäyttäviä vaikutuksia, jotka jopa estävät ihmisiä saamasta heidän välttämättä tarvitsemiaan palveluita. Vaikka sukupolvien vaihtuminen saattaa tätä lievittää,

ikäntymisen aiheuttamat muutokset ja digilaitteiden jatkuvasti muuttuvat vaatimuksen aiheuttavat kuitenkin se, että koskaan ei voida luopua siitä periaatteesta, että palveluiden on oltava saatavilla myös puhelimitse tai kasvokkaisella asioinnilla.

- Tiedolla johtaminen -kappaleessa kerrotaan palveluiden asiakaskunnan toimintakyvyn ja voimavarojen uusista seurantamenetelmistä. Ei kuitenkaan sovi unohtaa, että palvelujen ulkopuolella oleville ei tällaista seurantajärjestelmää ole.

- Sivulla 30 puhutaan palvelutarpeen ennakkoinnista ja riskissä olevien asiakasryhmien tunnistamisesta tekoälyn avulla. Ohjelmatekstin perusteella on vaikea nähdä tällaisen toiminnan hyötyä nimenomaan vanhuspalveluissa. Palvelutarpeen ylivoimaisesti suurin ennustaja väestötasolla on ikä. Mikään muu ei ennusta palvelutarvetta niin selvästi. Yksilötasolla palvelutarve muuttuu usein nopeasti eikä ole muista tekijöistä ennustetavissa, paitsi tietenkin sellaisista, kuin dementiadiagnoosi. Ongelmana ei ole palvelutarpeen ennustaminen yksilötasolla vaan se, että tarvitseva ei saa palveluita.

Ihmiset ennakoivat ja varautuvat ikääntymisen haasteisiin asumisessaan

-

Ikääntyneille soveltuvia esteettömiä ja muunneltavia asuntoja on kehitetty, korjattu ja rakennettu

-

Asuinympäristöjen suunnittelussa ja kehittämisessä on huomioitu ikääntyvien tarpeet, osallisuus ja teknologian hyödyntäminen

-

Tuetaan ikääntyneiden asumisen ennakointia ja varautumista asumisen neuvontaa ja korjausneuvontaa lisäämällä

-

- **Vahvistetaan kuntien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumisen ja asumispalveluiden kehittämistä**

- vanhuspalvelulain toteutuksen tuki ja osaamisen lisääminen asumisessa ja asumispalveluissa
- tuki kuntien ja hyvinvointialueiden kehittämishankkeisiin
- ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittäminen verkostoyhteistyön avulla
- hyvien käytäntöjen ja esimerkkien levittäminen

-

- **Edistetään asuntokannan korjaamista ikäystävälliseksi**

- o korjausavustusten saatavuuden turvaaminen ja avustusehtojen ajantasaisuuden tarkistaminen
- o asunnon korjaustarpeiden arviointimenetelmien kehittäminen ja levittäminen

-

- Kehitetään ja lisätään ikääntyneiden asumisratkaisuja

- o kaikille sopivan suunnittelun (Design for All) -periaatteen vahvistaminen asuntopuunnittelussa
- o yhteisöllisen asumisen (shl) ja muun välimuotoisen asumisen kehittäminen ja toteuttaminen ARAn erityisryhmien asumisen investointiavustuksella
- o eri hallintamuotojen hyödyntäminen ikääntyneiden asumisessa.

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Asuminen ja asuinympäristöt ovat ikäystävällisiä kokonaisuudesta

- Asumisvaihtoehtojen kehittäminen ja monipuolistaminen on kannatettavaa. Suomessa ihminen voi kuitenkin valita asuinpaikkansa itse, eikä valtiollisilla ohjelmilla siis voi edellyttää tietynlaista asumista eikä edes sen ennakointia.

Iäkkäiden palveluja on uudistettu sisällöllisesti ja rakenteellisesti varmistaen iäkkäille heidän tarvitsemansa hyvinvointia, toimintakykyä ja terveyttä edistävä laadukas hoito ja huolenpito

-

Asiakas- ja palveluohjauksessa sekä palveluissa on varmistettu palveluintegraatio, oikea-aikaiset, turvalliset ja tarpeenmukaiset palvelut ja kustannusvaikuttavien palvelujen järjestämisen. Hyvinvointia ja terveyttä edistävä neuvontatyö on osa ohjausta.

-

Kotiin annettavissa palveluissa on käytössä akuuttihoito, kuntoutuksen ja omaishoidon toimintamallit, uusia teknologioita hyödynnetään, palvelut toimivat ympärivuorokauden ja toiminnanohjaus-järjestelmät tukevat johtamista ja henkilöstön joustavaa kohdentamista asiakkaiden palvelutarpeen mukaan.

-

Kotona asuminen ja asuinympäristöt ovat toimivia ja turvallisia sekä muuttuvat tarpeen mukaan ja lisäävät iäkkään osallistumismahdollisuuksia myös tulevaisuudessa.

-

Ekologisesti kestävät käytännöt ovat osa palvelujärjestelmää

-

Kehitetään edelleen asiakas- ja palveluohjausta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä toimintakyvyn tukemisen näkökulmasta ja vastataan asiakkaan yksilöllisiin palvelutarpeisiin.

-

Kehitetään edelleen omavalvontaa ja laatuindikaattoreita sekä juurrutetaan hyviä toimintakäytänteitä.

-

Tuetaan kotona-asumista kehittämällä ja ottamalla käyttöön integroituneita toimintamalleja, joissa teknologiat ovat osa palveluekosysteemiä.

-

Laatuindikaattorien, mittareiden ja laatutasojen edelleen kehittäminen

-

Ekologinen kestävyysajattelu juurrutetaan palvelujen suunnitteluun ja käytäntöön niin, että taloudellinen ja aineellinen toiminta sopeutetaan luonnon kestokykyyn

-

Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalleja, jotka parantavat henkilöstön saatavuutta ja riittävyyttä iäkkäiden palveluissa.

-

- **Palvelujen riittävyyden ja henkilöstön saatavuuden parantamiseksi arvioidaan ainakin seuraavat toimenpiteet:**
 - **Kiertävien perhehoitajien lisääminen kotona asumisen tueksi**
 - **Perhehoidon lisääminen niiden asiakkaiden osalta, joille se on sopiva palvelumuoto**
 - **Hoiva-avustajia hyödyntäminen niiden asiakkaiden osalta, joiden palvelutarpeisiin heidän osaamisellaan voidaan vastata**
 - **Kansainvälisen rekrytinnin hyvien käytäntöjen arvioiminen ja levittäminen**
 - **Sijaisjärjestelyjä koskeva kehittäminen**

-

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Palvelut toteutetaan sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla kokonaisuudesta

- On hyvä, että suunnitellaan palveluihin sisällöllisiä ja rakenteellisia uudistuksia (riippuen kylläkin siitä, mitä tällä tarkoitetaan, nyt tästä ei kerrota mitään). Huomiota ohjelmassa kuitenkin kiinnittää, että vaikka palvelujen liian vähäinen saatavuus on kaikkein suurin ongelma, siitä ei sanota sanaakaan. Palvelujen riittävää saatavuutta ja hyvää laatua ei ole otettu vaikuttavuustavoitteiksi, vaikka nämä ovat palvelujärjestelmän keskeisimmät haasteet ja polttavimmat ongelmat. Mikäli näitä ei nosteta näkyvämmiin esiin, ohjelma askartelee vain toissijaisten kysymysten kanssa.

- Sivulla 37 todetaan, että ”palveluja tulee toteuttaa käytettävissä olevien resurssien rajoissa vakauden ja toimivuuden saavuttamiseksi”. Lause on vaikeasisältöinen. Kun eniten palvelua tarvitsevien, yli 85-vuotiaiden määrä on kaksinkertaistunut alle 20 vuodessa ja kun se taas kaksinkertaistuu selvästi lyhyemmässä ajassa, ajatus, että palvelut voitaisiin toteuttaa nykyisin resurssien, on täysin mahdoton. Nykyinen vanhuspalvelujen resurssoinnin taso on kestävä myös

pohjoismaisessa vertailussa: näiden palvelujen rahoitusta olisi lisättävä välittömästi 1,8 miljardilla eurolla, jotta olisimme pohjoismaisella tasolla. Tämä tosiasia ei tällä hetkellä näy lainkaan ohjelmassa, vaikka se vaikuttaa sen tavoitteiden saavuttamismahdollisuuksiin ratkaisevasti.

- Painopisteen siirto ennaltaehkäisyyn (tai teknologian hyväksikäyttöön) ei voi tarkoittaa sitä, että hoivan ja hoidon tarpeet laiminlyötäisiin. On biologisen vanhenemisen tosiasia, että hyvin korkeassa iässä vietetyt viimeiset elinvuodet ovat palvelujen tarpeen vuosia. Koska mikään ennaltaehkäisy ei ehkäise ja pista kuolemaa, tähän avun tarpeeseen on välttämätöntä varautua nykyistä paremmin.

Mikä tarkemmista tavoitteista ja toimenpiteistä on mielestäsi erityisen tärkeä vuoteen 2030 mennessä?

-

Osio 4: Mitä mahdollisuuksia väestön ikääntyminen tuo ja kuinka mahdollisuuksia voitaisi hyödyntää?

-

Osio 5: Pohdi vielä lopuksi, mitkä olisivat iäkkäiden asioiden osalta tärkeimmät kehitettävät asiat hallituskauden 2027-2031 aikana?

-

Osio 6: Mitä muita asioita haluaisit nostaa periaatepäätöksen kokonaisuudesta?

- Ohjelman suuri pulma on sen epämääräisyys. Teksti on paljolti toteavaa eikä juuri minkään tavoitteen kohdalla kerrota, mikä taho on toteutumisesta vastuussa. ”Läpileikkaavien teemojen” merkitys ja suhde ”vaikuttavuustavoitteisiin” jää myös epäselväksi (miksi muuten pitää puhua ”vaikuttavuustavoitteista” eikä selkeällä suomen kielellä vain ”tavoitteista” – totta kai jokainen tavoite määritellään siksi, että se toteutettaisiin ja että sillä olisi siis vaikutusta). Vakavasti otettava politiikkaohjelma määritteli myös tarkasti ohjelman toimeenpanon seurannan ja siinä keskeisimmin seurattavat asiat. Nyt seuranta ja jopa seurattavat indikaattorit jäävät käytännössä kokonaan ilmaan, mikä heikentää huomattavasti ohjelman merkitystä ja sen odotettavissa olevaa vaikuttavuutta.
- Ikääntyneiden lisääntyvän moninaisuuden huomioiminen ohjelmassa on positiivista ja tarpeen.
- Palveluiden suhteen on hämmästyttävää, että nykyisen palvelukriisin aikana ohjelmassa ei ole mukana tavoitetta, että iäkkään ihmisen tulisi saada tarvitsemansa palvelut. Johdannossa mainitaan iäkkäiden palveluoikeuksien vahvistaminen, mutta yksityiskohtaisemmin asiasta ei sanota mitään. Yleisestikin ohjelmasta puuttuu käytännössä täysin ikääntyneiden kansalaisoikeuksien ja ihmisoikeuksien näkökulma. Ohjelmasta puuttuu myös viittaukset Euroopan sosiaalisten oikeuksien piliiriin ja erityisesti sen periaatteeseen 20, jonka mukaan ”Jokaisella on oikeus kohtuuhintaisiin ja laadukkaisiin pitkäaikaishoitopalveluihin sekä varsinkin kotihoitoon ja yhteisöpohjaisiin palveluihin.” samoin kuin Suomen perustuslakiin, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.
- Voi myös ihmetellä, ettei ohjelma juurikaan perustu tutkimustietoon; sellaista olisi Suomessa paljon saatavilla.

- Johdannossa viitataan YK:n Healthy Ageing -ohjelmaan ikään kuin se olisi keskeisesti terveellisten elintapojen ohjelma. Todellisuudessa ohjelma puhuu ikäsyrrjinnän torjumisesta, osallistumisen edellytysten parantamisesta, tarpeenmukaisten palveluiden saamisesta jne. Nämä teemat jäävät ohjelmassa sivurooliin.

Kröger Teppo

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikkö (CoE AgeCare)